

Ա. ԽԱՆԴԱՄԻՐՅԱՆ

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐ

Մասշէլի ձեռնարկ գյուղ-դատարանների համար

ՀՍԽՀ Գեղարդույն դատարանի նախագահ
ընկ. Լ. ՎԱՐԴԱՊԵՏՅԱՆԻ առաջարկով

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1930

2284

ՓԻ
38705

79

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐ

առջկի նեոնարկ գյուղ-գաւառագետի համար

ՀԱՅԿ Քերական գաւառանի նախագահ՝
ընկ. Լ. ՎԱՐԴԱՊԵՏՅԱՆԻ առջարհամով

Ե Տ Ա Կ Ա Ն Զ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Զ Ո Ւ Յ Յ Ո Ւ Ն

Ե Ե Ր Ե Գ Ա Ն - 1980

4740
38

Հրատ. № 1266

Գրառեպ. № 5019 (բ) Պատ. № 355 Տիրաժ 3000

Պետական Գրադրոշի Տպարան Երևանում

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Դատարանը դասակարգելին պետութիւն կարևոր որդաններին մեկն է, վորի միջոցով տիրող դասակարգը իրագործում է իր իշխանութունը, պաշտպանելով իր շահերը ընդդեմ հակառակորդ դասակարգի թորհրդալին դատարանը նույնպես մի դասակարգային պետական որդան է այն առանձնահատկությամբ, վոր նա իրակոնացնում է պրոլետարական դասակարգի դիկտատուրան, պաշտպանելով աշխատավորության շահերը ընդդեմ շահագործողների թորհրդային դատարանի հիմնական անելիքներն են՝ 1) անխնա և վճռական պայքար մղել պրոլետարական դիկտատուրայի և նրա իշխանության դեմ ուղղված և նրա շահերին վնասող բոլոր տեսակի հանցագործութիւններին դեմ և 2) քննության առնել ու լուծել տնտեսական հարաբերութիւնների հողի վրա ծագած վեճերը ու տեղի ունեցող բաղխումները թե առանձին քաղաքացիների և թե պետական ու հասարակական հիմնարկ-ձեռնարկութիւնների միջև:

Այսպիսով թորհրդային դատարանը իրականացնում է հեղափոխական որինականութիւնը, ամբացնելով, խորացնելով և զարգացնելով պրոլետարական հեղափոխութիւնն նվաճումները: Սրանով է, վոր խորհրդալին դատարանը գանազանվում է բուրժուական դատարանից, վորը սահմանելով չառհասարակ որի-

նականութիւն, ըստ եյության պաշտպանում ե հա-
կահեղափության շահերը:

Հեղափոխական որինականութիւնը և այն իրա-
զործող խորհրդային դատարանի դերը ակելի կարևոր
ե դառնում սոցիալիստական շինարարության ներկա
վերակառուցման շրջանում:

Բացի այն պաշտարից, վորը խորհրդային դա-
տարանը մղում ե գլխավորապէս քաղաքում բյուրո-
կրատիզմի, ձգձգումներէ, տնտեսական հանցադործու-
թիւնների դեմ, նա ունի խորը անելիքներ գյուղում
— գյուղատնտեսութիւնը սոցիալիստական հիմունք-
ներով վերակառուցելու շրջանում: Հողաշինարարու-
թյան, կոլլեկտիվացման, կոոպերացման հետ կապված
հարցերը դատական գործերի զգալի տոկոսն են կազմում:

Ահա այն ասպարեզը, վորոնց դատարանը իր ճիշտ
գասակարգային քաղաքականութիւնով, հարվածելով
կապիտալիստական տարրերին, թեթևացնում ու ճա-
նապարհ ե հարթում մեր տնտեսութիւն վերակառուց-
ման ու սոցիալիստական շինարարութիւն ուժեղացման
համար:

Սակայն խորհրդային դատարանը տարբերվում ե
բուրժուական դատարանից վոչ միայն իր դասակար-
գային խնդիրներով, այլ իր գասակարգային կառուց-
վածքով: Նա աշխատավոր մասսաների դատարան ե,
և նրա կազմը բաղկացած ե գուտ աշխատավորներէից
լինելով մասսայական մի որդան, նա հարմարվում ե
սոցիալիստական տնտեսութիւն դարգացման սլահանջ-
ներին: Մասնավորապէս՝ խորհրդային Հայաստանի
դատական սխտեմը ունեցել ե դարգացման վորոշ ե-
ռապներ, վորոնց շարքին են պատկանում գյուղխոր-

հարդներին կից դատական սեկցիաների հիմնումը և ներկայումս գյուղական դատարանի ձևակերպումը:

Անշուշտ այս նոր դատական որգանի առաջ գալը հետևանք է մեր անտեսության արդի շրջանի պահանջների. նրա խոշոր նշանակությունը հետևյալն է,

1. Իրականանում է դատարանների մասսայականացման սկզբունքը. յեթե մինչև այժմ լուրաքանչլուր շրջան տալիս էր 200 ատենակալ-դատավոր դատական աշխատանքներին մասնակցելու համար, ապա այժմ լուրաքանչլուր գյուղում ամբողջ աշխատավորական մասսան հնարավորություն ունի ընտրել իր միջից ակտիվ և կայուն 15—50 ատենակալ, վորոնք գյուղ-խորհրդի կողմից ընտրված նախագահի հետ պիտի աշխատեն ամբացնել հեղափոխական որինականությունը պտուղում:

2. Դատարանն էլ ավելի չէ մոտենում աշխատավորության, կառուցվում է նրա շեմքում, վորի շնորհիվ կրճատվում է գործերի լուծման տևողությունը, վերացվում են ձգձգումները և այն անխուսափելի ծախքերը, վոր աշխատավոր գյուղացին ստիպված էր անել դատարանի հեռավորության պատճառով:

3. Խորհրդալին իրավունքը մասսայականանում և տարածվում է աշխատավորության մեջ.

4. Գյուղական դատարանները թեթևացնում են վերադաս դատական որգանների ծանրաբեռնվածությունը. յեթե մինչև այժմ մենք ունեցել ենք ժողդատարաններ, վորոնց ամսական գործերի թիվը չեղի է 300 և ավելի, ապա այժմ այդ չիբևույթը պետք է վերանա: Այդ հանգամանքը հնարավորություն կտա վերադաս դատական որգանների աշխատակիցներին

բարձրացնելու թի իրենց և թի իրենց կաշացրած վորոշումների վորակը:

Սակայն սխալ կլիներ կարծել, թե գյուղագատարանները կազմակերպվելուց հետո անմիջապես իվիճակի կլինեն լրիվ կատարելու այն պարտավորութունները, վորոնք նրանց վրա յեն դրվում, սկզբնական շրջանում նրանք կհանդիպեն դժվարութունների, կուսննան զգալի թերութուններ: Ահա այդ դժվարութունների ու թերութունների շտապ վերացումը խոշոր չափով կախված է առաջին ներթին արդարագատութան վերադաս մարմիններից, վորոնց իրավունք է վերապահված հսկողութուն ունենալ գյուղագատարանների գործունեության վրա. տեղական որդանները ևս պետք է հարմարութուններ ստեժնն գյուղագատարանների նորմալ աշխատանքի համար: Արդարագատության որդանների, մասնավորապես ժողգատավորների անմիջական կապը, իրավարանական սզնութունը ու ցուցումները կաջակցեն գյուղագատարաններին՝ իրենց կոչման բարձրության վրա լինելու:

Ընկ. Խանդամիրյանի մատչելի ձեռնարկը կոչված է անշուշտ իր ժամանակին ցույց տալու գյուղագատարանին զգալի և շատ անհրաժեշտ աջակցութուն: Այդ ձեռնարկը պետք է տարածել լայն չափերով, գյուղական դատավորները զգուղական դատարանի կանոնադրության» հետ միասին այս ձեռնարկը ևս պետք է իրենց ձեռքի տակ ժիշտ ունենան:

Յերևան.

Լ. Մարգարեայան

ԳՏՈՒՂԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐ

Դեռ 1927 թ. սեպտեմբերի 18-ին ՀՍԽՀ կենտրոնական Գործադիր կոմիտեի հասուկ վորոշումով դյուղխորհուրդներին կից հիմնվեցին դատական սեկցիաներ: Համաձայն այդ որոշման դատական սեկցիաներին իրավունք էր վերապահված քննելու դյուղական վայրերում ծագող քաղաքացիական գործերը մինչև 15 ո. գումարի սահմաններում, նաև մասնավոր մեղադրության կարգով հարուցվող բրեական գործերը (վիշավորանք խոսքով, գրավոր կամ գործողությամբ, ծեծ և այլն):

Դատական սեկցիաները այս յերկու տարվա ընթացքում ցույց տվեցին, վոր նրանք հեղինակութուն են վայելում աշխատավորության աչքում և կարողացել են արագացնել իրենց հանձնված գործերի լուծումը:

Այդ դրական կողմերի հետ միասին դատական սեկցիաները ունեին և մի շարք թերություններ՝ այն ե՛ 1) դատական աշխատանքի ասպարեզ էր գրավված վոչ թե դյուղական ամբողջ գեմոկրատիան, այլ նրա մի մասը (դատական սեկցիայի նախագահը և չեկու անդամը ընտրվում ե-

յին գլուղխորհրդի կողմից). 2) շրջանային գործ-
կոմիտեերը, վորոնց իրավունք եր վերապահված
գանգատարկման կարգով քննելու դատասեկցիա-
ների վորոշումները, բավարար չեն կարողացել
ղեկավարել նրանց գործունեյությունը և 3) դատ-
ասեկցիաները չեյին մտնում դատական սխտեմի
մեջ և այս հանգամանքը բացասաբար եր ան-
դրադառնում նրանց աշխատանքների վրա. այդ
թերությունները վերացնելու, ինչպես նաև դա-
տարանը լայն մասսաներին մեծեցնելու և տմ-
բողջ գլուղական գեմոկրատիան հասարակա-
կան աշխատանքի և սոցիալիստական շինարար-
ության ասպարեզ գրավելու նպատակով ՀՍԽՀ
6-րդ գումարման կենտգործկոմի 2-րդ նըս-
տաշրջանը 1929 թ. նոյեմբերի 23-ին վերաց-
նում ե դատական սեկցիաները և նրանց փոխա-
րեն հիմնում ե գլուղական դատարաններ տվե-
լի լայն իրավասությամբ քան դատասեկցիաները:
Այս գրքույկում մենք մանրամասնորեն, հոդ-
ված առ հոդված, կտանք այդ կարևոր որինքի
մատչելի պարզաբանությունը:

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

ԳՂՈՒՆ I

ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄԸ

1. Յուրաքանչյուր գյուղական խորհրդի սահմաններում հիմնվում է գյուղական դատարան:

Գյուղական դատարանների որենքը կոչվում է «Կանոնադրություն գյուղական դատարանի»: Կանոնադրությունն ասելով պետք է հասկանալ այն բոլոր կանոնները, վորով կարգավորվում են այս կամ այն պետական, հասարակական կամ մասնավոր հիմնարկության, ձեռնարկության, կամ կազմակերպության կառուցվածքը, նրա անելիքները և առհասարակ այն բոլոր հարցերը, վորոնք վերաբերում են նրա գործունեության, որինակ, ասուած են՝ գյուղխորհրդի, շրջգործկոմի, գավգործկոմի, փոխոգկոմի կանոնադրություն և այն:

Բոլոր դեպքերում կանոնադրությունը որենք է, վոր հաստատվում է կենտգործկոմի և

Ժողովում խորհի կողմից և կարգավորում է գյուղ-
խորհրդի, շրջագործկոմի, գավգործկոմի, փոխգ-
կոմի կառուցվածքը, անելիքները և առհասարակ
նրանց գործունեության յեղանակը:

Նույնը պետք է ասել և գյուղդատարաննե-
րի մասին Վրյուղական դատարանի կանոնադրու-
թյունը և կանոններ են, վորով վորոշվում են գյուղ-
դատարանի կառուցվածքը, իրավասությունը,
գործերի դատաքննությունը և այլ հարցեր: Հա-
մաձայն այդ որենքի, ամեն մի գյուղխորհրդի
սահմաններում հիմնվում է գյուղական դատա-
րան, այդ դատարանների հիմնվելու գլխավոր
նպատակն է՝ դատարանները ավելի մոտեցնել
աշխատավոր մասսաներին և արագ կերպով լու-
ծել այն գործերը, վորոնք չեն թակա յեն գյուղ-
դատարանի իրավասության: Ներկայումս Հայաս-
տանում կա 1109 գյուղ 725 գյուղխորհուրդներ:
Յեթե վերջինների թիվը ավելի քիչ է, քան գյուղ-
խորհուրդներինը ապա այդ բացատրվում է նը-
րանով, վոր մի քանի վայրերում փոքր բնակ-
չություն ունեցող գյուղերը միանում են հա-
րևան գյուղի հետ և կազմում են ընդհանուր
գյուղխորհուրդ: Մեր նպատակն է յուրաքանչյուր
գյուղխորհրդի սահմաններում ունենալ գյուղդա-
տարան, առանձնապես այն վայրերում, վորտեղ
գյուղխորհուրդները ընտրվում են ազգային փոք-

բամանու թյուռնների կողմից (թուրք, ռուս, լեզվի) :

2. Գյուղական դասարանը գործում է գյուղական դասավորի (նախագահի) յեվ յերկու ժողովրդական ասենակալների կազմով :

Սորհրդալին դատարանի հիմնական խնդիրն է պաշտպանել հասարակական կարգը և աշխատավորութան շահերը : Սորհրդալին իշխանութան անաջին խի որերից դատարանները այն պես են կառուցված, վոր աշխատավորութան սուսովել լաջն մասսաները կապված լինեն նրա հետ, հնարավորություն ունենան մանակցելու նրա աշխատանքներին :

Այս նպատակով թե քաղաքացիական և թե քրեական գործերի վերաբերյալ վճիռները դատավորը կայացնում է վոչ թե միանձնաբար, այլ յերկու ժողովրդական ատենակալների մասնակցությամբ, վորոնք հանդիսանում են աշխատավորութան ներկայացուցիչները :

3. Գյուղական դասավորին ընտրում է գյուղական խորհրդի պլենումն իր անդամների թրվից, մեկ տարի ժամանակով, նույն կարգով յեվ նույն ժամանակամիջոցով ընտրվում է նաեվ գյուղական դասավորի տեղակալը (նրա հիվանդության, գյուղից բացակայելու, մեծմասն, յեվ այլ դեպքերում նրան փոխարինելու նամար) :

Ընտրութեան ժամանակ պետք է այնպիսի թեկնածուները (գյուղխորհրդի անդամները) անուններ տալ, վորոնք հայտնի չեն գյուղում իրենց համեմատաբար ավելի ակտիվ հասարակական գործունեություններ և ավելի հեղինակություն են վայելում աշխատավոր գյուղացիները մեջ:

Գյուղական դատավորը միևնույն ժամանակ հանդիսանում է գյուղդատարանի նախագահ: Նախագահի բացակայություն դեպքում նրան փոխարինում է տեղակալը. որինակ՝ լեթե նախագահը հիվանդանում է, բացակայում է գյուղից, կամ վորևէ հարգելի պատճառով հնարավորություն չունի մասնակցելու գործի քննությունը կամ լեթե նա կողմ է հանդիսանում գյուղդատարանում քննվող քաղաքացիական կամ քրեական գործերում, կամ կողմերից մեկի ազգականն է և այլն, այդ բոլոր դեպքերում նախագահին փոխարինում է նրա տեղակալը:

Ծ. Ժողովրդական ասեմակալներն ընտրվում են մեկ ամիս ամսականով գյուղի ընտրական իրավունք վայելող քաղաքացիների ընդհանուր ժողովներում, 15 մինչեվ 50 հոգի, նայած բնակչության թվին, սվյալ գյուղի սահմաններում ապրող յեվ ՀՍԽՀ Սահմանադրության հիման վրա ընտրական իրավունք վայելող յերկու սեռի աշխատավորների թվից:

Ժողովրդական ատենակալներն ընտրվում են աշխատավոր մասսաների կողմից կարճ ժամանակով, վորպեսզի վորքան հնարավոր է, մեծ թվով աշխատավորներ մասնակցեն դատարանի կողմից վճիռներ ու վորոշումներ կայացնելուն: Այդ ընտրությունը կատարվում է գյուղի քաղաքացիների ընդհանուր ժողովում: Այդ ժողովները հրավիրում են գյուղխորհուրդները և գյուղխորհրդների լիազորները՝ վերջինների հանձնարարությամբ:

Խոշոր գյուղական վայրերում նույն մարմինները ընդհանուր ժողովներ հրավիրում են նաև մի քանի մանր գյուղերի քաղաքացիների ընդհանուր ժողովներ:

Գյուղի քաղաքացիներին ընդհանուր ժողովներին կարող են ներկա լինել միայն ՀՍԽՀ Սահմանադրության համաձայն ընտրական իրավունք ունեցող 2 սեռի անասավորներ:

Այդ ժողովում ընտրվում են մեկ տարի ժամանակով ժողովրդական ատենակալներ 15 մինչև 50 հոգի՝ նայած գյուղի բնակչության թրվին: Ընտրության ժամանակ հարկավոր է առանձին ուշադրություն դարձնել, վորպեսզի գյուղդատարանի համար ժողատենակալներ ընտրվեն չքավոր, բասրակ ու միջակ ակտիվ աշխատավոր գյուղացիներ և գեղջկուհիներ, վորոնք

ընդունակ լինեն պաշտպանելու աշխատավորներէ շահերը կուլակային և դասակորգալին խորթ տարրերից:

5. Ժողովրդական ասեմակալների ընտրութիւնը կարող է բեկանել գյուղական խորհուրդը:

Գյուղի քաղաքացիների ընդհանուր ժողովը ժողատենակալների ընտրութեան մասին արձանագրութիւնն է կազմում և ներկայացնում է գյուղխորհրդին: Վերջինը, չեթե գտնում է, վոր ժողատենակալների ընտրութիւնը սխալ է կատարված, կարող է բեկանել այդ ընտրութիւնը: Որինակ՝ չեթե ատենակալների ցուցակի մեջ մտցված են այնպիսի անձինք, վորոնք ըստ որենքի չեյին կարող լինել, կամ ժողատենակալների ընտրութիւնը կատարող ընդհանուր ժողովում ներկա չեն յեղել որինասահման թվով ընտրական իրավունք ունեցող անձեր, (առնվազն 35% ը) և այլն:

Այդ բոլոր դեպքերում գյուղխորհուրդը, բեկանելով ժողատենակալների ընտրութիւնը, առաջարկում է գյուղի գյուղացիներէ ընդհանուր ժողովին վերընտրութիւն կատարել, պահպանելով որենքի բոլոր պահանջները:

6. Ժողովրդական ասեմակալները գյուղական դասարանի նիստերին մասնակցում են գյուղական դասարանի սահմանած հերթի կարգով:

Գյուղղատարանը, ստանալով քաղաքացիների ընդհանուր ժողովում ընտրված ժողատենակալների ընդհանուր ցուցակը 15 մինչև 50 հոգի, վորոշում է, թե ատենակալները ինչ հերթականութամբ պիտի մասնակցեն գյուղղատարանի նիստերին: Ավելի նպատակահարմար է կազմել ատենակալների այբբենական ցուցակ: Հետևյալ լուրաքանչյուր նիստին հրավիրվում են յերկու նոր ատենակալներ, վորոնք դրանից առաջ նիստերին չեն մասնակցել: Յերբ այդպիսով ատենակալների ամբողջ ցուցակը ըսպառվում է, նորից նույն այբբենական ցուցակով ժողատենակալները աշխատանքի լեն հրավիրվում հերթի կարգով:

Ինչպես ժենք վերևում հիշեցինք, գյուղղատարանի անդամները — գյուղղատավորը և ժողատենակալները ընտրվում են մեկ տարի ժամանակով: Բայց կարող են լինել դեպքեր, լերբ նախագահը կամ նրա տեղակալը կամ ժողատենակալներից վորևե մեկը մինչև այդ ժամանակը լրանալը կատարեն այնպիսի առարձներ, վորոնք վարկաբեկում են նրանց, վերպես դատարանի տնդամների. նման դեպքերում գյուղխորհրդին կամ գյուղի քաղաքացիների ընդհանուր ժողովին իրավունք է վերապահվում հետ կանչել այդպիսի գյուղղատարանի անդամներին, այսինքն՝

նրանց զրկել ժողատենակալ լինելու իրավունքից և նրանց փոխարեն ընտրել ուրիշներին:

Առհասարակ պետք է ընդդժել, վոր դատարանի կազմը պիտի լինի կայուն. դատարանի դասակարգային դերը և նշանակութունը շատ մեծ է խորհրդային արդարագատության ասպարիզում, և վորքան ակտիվ լինեն գյուղխորհրդի անդամները, մասնավորապես ատենակալները, այնքան ավելի մեծ չափով կարելի կլինի դատարանը մոտեցնել մասսաներին և վերացնել դատավարության հետ կապված ձգձգումները:

7. Գյուղական դատավորը յեւ ժողովրդական տեճակայլները վոչ մի վարձատրություն չեն ստանում: Գյուղական դատարանը ոգտվում գյուղական խորհրդի ասպարատից:

Գյուղդատավորի և ժողատենակալների պարտականութունն կատարելը հասարակական աշխատանք է գյուղական միջավայրում, վորից խուսափելու իրավունք չունի վոչ մի աշխատավոր: Այս պատճառով էլ այդ աշխատանք չի վարձատրվում:

Գյուղդատարանը առանձին գրասենյակ չունի և ոգտվում է գյուղխորհրդի արամագրության տակ գտնվող գրասենյակային աշխատողներից. գյուղխորհուրդը պարտավոր է ամեն կերպ աջակցել և հարմարութուններ տալ գյուղդատա-

բանին, վորպեսզի նրա աշխատանքները ընթա-
նանան առանց արգելքի ու ընդհատումների:

Գ Լ ՈՒ Խ II

Ի Ր Ա Վ Ա Ս ՈՒ Ք Յ ՈՒ Ն

8. Գյուղական դատարանը ֆննում է այն
ֆաղափացիական վեները, վորոնց գինը 25 ո.
ավելի չէ, յերբ կողմեր են հանդիսանում մաս-
նավորապես ֆաղափացիները կամ հասարակա-
կան կազմակերպությունները (կոոպերատիվ,
փոխոգկումներ յեվ այլն):

Գյուղական դատարանը ֆննում է նայել
բասրակային գործերը մինչեվ 20 ո. սահման-
ներում, բացի կուլակային սնեստություններում
ծագող այն գործերից, վորոնց վերաբերմամբ
վիրարկվում է աշխատանքային Որենսգիրքը:

Ծ Ա Ն Ո Ւ Ք ՈՒ Ք ՈՒ Ն.— Գյուղական դատարանը
չի կարող քննել այն քաղաքացիական վեճերը,
վորտեղ կողմ են հանդիսանում պետական հիմ-
նարկներն ու ձեռնարկութունները, ինչպես նաև
ապրուստի միջոցի (ալիմենտ) վերաբերյալ գոր-
ծերը:

Այս հոդվածներով սահմանվում է գյուղ-
դատարաններին լենթակա քաղաքացիական գոր-
ծերի քննության շրջանակը: Վորպես ընդհանուր
կանոն, գյուղդատարանները քննում են մինչև

A 3828
I

20 1928
ԿՐԱՏՐՈՒՄ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
1497/2578

25 ո. արժեք ունեցող քաղաքացիական գործերը: Քաղաքացիական գործ ասելով պետք է հասկանալ այնպիսի վեճ, վոր բղխում է վորոշ քաղաքացիական փոխհարաբերությունից. որինակ յեթե մի գյուղացի մյուսին ծախել է մի գառ 10 ուղըլով և նրա արժեքը այս կամ այն պատճառով չի կարողանում ստանալ գնորդից, ապա նրանց միջև ծագած վեճը քաղաքացիական վեճ է և յենթակա յե գյուղդատարանի քննության:

Քաղաքացիական վեճերը կարող են տեղի ունենալ վոչ միայն առանձին գյուղացիներէ, այլև վերջիններէ և հասարակական կազմակերպություններէ միջև: Որինակ՝ յեթե մի գյուղացի փոխոգկոմից փոխարինաբար վերցրել է սերմացու 25 ո. գումարի սահմաններում և արժեքը չի վճարում կամ սերմացուն չի վերադարձնում, ապա գյուղացու կամ փոխոգկոմի միջև ծագած վեճը դարձյալ քաղաքացիական վեճ է և յենթակա յե գյուղդատարանի իրավասության:

Քաղաքացիական վեճերը կարող են տեղի ունենալ և հասարակական կազմակերպություններէ միջև (կոոպերատիվ, փոխոգկոմ, մելիորատիվ, գյուղատնտեսական, այգեգործական և այլ ընկերություններ), և յեթե այդ վեճերէ զինը 25 ո. ավելի չէ, — ապա այդ դեպքերում գործը քննում է գյուղդատարանը:

Գյուղդատարանի քննութեան լինթակա յին նաև բատրակային գործերը մինչև 20 ո. սահմաններում, բացի այն գործերից, վորոնք ծագում են կուլակային տնտեսութեաննէրում, և վորոնց վերաբերմամբ կիրարկվում է Ախտատանքային Որենագիրքը:

Պարզենք այդ Որենքը սահմանում է, վոր գյուղդատարանի քննութեան լինթակա լին վոչ թե բոլոր բատրակային գործերը, այլ նրանց միայն մի մասը, և այդ հասկանալի չեւ. Բատրակների շահերը պաշտպանելու համար խորհրդային իշխանութեանը հրատարակել է հատուկ որենք, վորը կոչվում է «Ժամանակավոր կանոններ գյուղացիական տնտեսութեաննէրում ոժանդակ վարձու աշխատանք կիրառելու պայմանների մասին»: Այդ որենքի ներգործութեանը տարածվում է թե աշխատավորական ոգտագործութեան շնչապատկան հողերում և թե վարձակալական հողերում գտնվող տնտեսութեաննէրի վրա: Այդ բոլոր տնտեսութեաննէրում բատրակների ու բատրակուհիների վարձու աշխատանքը, անկախ վարձման ժամանակամիջոցից (վորոշ ժամանակով, մշտական, սեզոնային), համարվում է ոժանդակ՝ ընտանիքի բանվորական ուժի նկատմամբ: Այդ նշանակում է, վոր տվյալ արտեսութեան մեջ ապրող՝ ընտանիքի բոլոր աշ-

խատունակ անդամները բատրակ վարձելու դեպ-
քում իրենք ևս պարտավոր են անձամբ աշխա-
տելու իրենց տնտեսությունների մեջ: Հենց
այդպիսի տնտեսություններում աշխատող բատ-
րակներին շահերն ել պաշտպանում ե վերոհիշյալ
որենքը («Ժամանակավոր կանոնները»): Գյուղ-
դատարանը քննում ե հիշյալ տնտեսություննե-
րում ծագող բատրակների աշխատավարձի վերա-
բերյալ դորժերը մինչև 20 ռ. սահմաններում: Որի-
նակ, յեթե բատրակը աշխատել ե մի տնտեսու-
թյունում և իր աշխատավարձը մինչև 20 ռ. այս
կամ այն պատճառով չի կարողանում ստանալ,
ապա նա կարող ե դիմել գյուղդատարանին և
պահանջել վարձողից իր աշխատավարձը: Նման
բոլոր դեպքերում գյուղդատարանը քննության
ե առնում բատրակների աշխատավարձի վերա-
բերյալ բոլոր գործերը:

Իսկ յեթե բատրակը աշխատել ե կուլակա-
յին տնտեսությունում և իր աշխատավարձը թե-
կուղ մինչև 20 ռուբլու սահմաններում չի ստա-
ցել, ապա նա իր պահանջը կուլակից անում ե
վոչ թե գյուղդատարանում, այլ ժողդատարա-
նում: Ինչո՞վ բացատրել, վոր այդ կուլակային
տնտեսությունների վրա չեն տարածվում վե-
րոհիշյալ «Ժամանակավոր կանոնները»: Այդ
տնտեսությունների վերաբերյալ կիրարկվում ե

Աշխատանքի Որենսդիրքը, իսկ այդ Որենսդիրքը բարդ որենսդիրք եւ Կան շատ վորոշումներ, հրահանգներ, վորոնք վերաբերում են Աշխատանքի Որենսդիրքի այս կամ այն հոդվածի պարզաբանութեանը. գլուղդատարանը ձեռնհաս, և իվիճակի չե, այդ բոլոր որենքները իմանալ և պատշաճ կերպով պաշտպանել բատրակների շահերը այն դեպքերում, յերբ նրանք աշխատել են կուլակային տնտեսություններում և այս կամ այն պատճառով աշխատավարձը լիովին չեն ստացել: Նման դեպքերում ժողդատարանն ե քննում բատրակների գործերը և պաշտպանում նրանց շահերը:

Գլուղական դատարանը չի կարող քննել նաև ապրուստի միջոցի վերաբերյալ գործերը. որինակ, յեթե կինը իր մարդուց հեռանալուց հետո ցանկանում ե նրանից ապրուստի միջոց (այլմենտ) ստանալ թե իր և թե յերելայի համար, — այդ բոլոր դեպքերում պահանջը պետք ե ներկայացվի ժողդատարանին: Գլուղդատարանը չի կարող քննել նաև այնպիսի քաղաքացիական վեճերը, վորոնք ուղղված են պետական հիմնարկությունների ու ձեռարկությունների դեմ կամ ծագել այդ հիմնարկությունների ու ձեռնարկությունների կամ վելջինների ու մասնավոր անձերի միջև:

Հիշյալ գործերը, վորպէս ավելի բարդ բնույթի գործեր, յենթակա չեն ժողովրդական դատարանին:

9. գյուղական դատարանը բննում է հետեւյալ բնեյական գործերը.

ա) բռնավոր, գրավոր կամ գործողութեամբ վիրավորանք հասցնելու մասին:

բ) առանց մարմնական վնասվածք պատճառելու հարվածներ հասցնելու մասին.

գ) դիտարկյալ տարիքի տրածացման մասին, մինչեւ 25 ուրբի գումարի սահմաններում:

դ) մանր գողութեան մասին՝ 25 ուրբ. փոյ ավելի գումարի սահմաններում յեթէ կատարված է առանց վորեւէ տեսնելիական միջոցի գործադրութեան, առաջին անգամ յեւ առանց այլ անձանց հետ նախապէս համաձայնութեան գալու:

Անասունների գողութեան գործերը գյուղական դատարանի բննութեան յենթակա չեն:

ՄԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Քրեական գործ չի կարող հարուցվել այն դեպքերում, յերբ արարքը կատարելու պահից անցել է վեց ամսից ավելի:

Այս հոդվածով վորոշվում է, թէ քրեական ինչ գործեր են յենթակա դյուրողատարանի քննութեան:

Վերավորանքը կարող ե լինել խոսքով, գրավոր կամ դործողությամբ: Խոսքով վերավորանք ասելով հասկացվում ե այն, վոր մեկը մի ուրիշին նրա ներկայությամբ կամ բացակայությամբ հայնոյում ե (մայր, հայր, ծնող և այլն) կամ վերավորական խոսքեր ե ասում նրան, ինչպես որինակ՝ շինովնիկ, ապուշ, բյուրոկրատ, լիրբ, անվորդի, դուռուծասող, պոռնիկ և այլն:

Խոսքով վերավորանքը կարող ե լինել նաև գրավոր, լերբ հայնոյանքը կամ վերավորական բառը դործ ե ածվում նամակի, տոմսի մեջ և այլն:

Գործողությամբ հասցվող վերավորանքն այն յե, լերբ մեկը մի ուրիշին վերավորում ե նրա մարմնին դիպչելով, բայց առանց մարմնական վնաս պատճառելու. որինակ՝ մորուքն ե բռնում, շուր կամ կեղատություն ե թափում մեկի վրա, գլխարկը գլխից ցած ե դցում, թըքում ե յերեսին և այլն: Այս կարգի վերավորանք են համարվում նաև այն անպատկառ արարքները, լերբ մեկը մյուսին իր մարմնի անպատշաճ մասերն ե ցույց տալիս և այլն: Ծեծ ասելով պետք ե հասկանալ վորևե մեկին հարվածներ հասցնելը: Հարվածը կարելի յե հասցնել ձեռքով, վոտքով, փայտով, մարակով և այլն:

Ծեծի վերաբերյալ դործերը քննում ե պուղ-

դատարանը միայն այն դեպքում, յերբ ծեծը միայն մարմնական ցավ ե պատճառում առանց մի վորևե մնասվածքի, իսկ յիժե ծեծը մարմնական մնասվածք ե պատճառում, վորի հետևանքն ե լինում տուժողի առողջության քայքայումը, որինակ, գլուխը կոտրվում, արյուն ե գալիս, վոտքը կամ ձեռքն ե կոտրվում, աչքն ե կուրանում, կամ ծեծի ժամանակ տուժողին յենթարկում են տանջանքի, կամ այնպես սաստիկ են ծեծում, վոր ծեծվողը հիվանդանում ե, անկողին ե ընկնում և այլն, այդ դեպքերում գործը յենթակա յե ժողդատարանի ըննության:

Բացի վերոհիշյալ գործերից գյուղդատարանը ըննում ե նաև դիտավորյալ ապորինի արածցման գործերը մինչև 25 ուրբի և մանր գողության վերաբերյալ գործերը դարձյալ մինչև 25 ուրբի արժողությամբ:

Որինակ՝ յեժե մեկը դիտավորյալ կերպով (ապորինաբար) իր վոչխարները, կովերը, յեզները և այլ անասուններ գցում ե ուրիշի արտը բանջարանոցը, խոտատեղը և այլն, արածացնելու համար և այդպիսով մնաս ե հասցնում տիրոջը, և յեժե մնասի չափը 25 ուրբուց ավելի չե, ապա գործը յենթակա յե գյուղդատարանի ըննության:

Տուժողը կարող և իր արտը, բանջարանոցը,

խոտատեղը փշացնողի դեմ գյուղդատարանում գործ սկսել թե բրեյական և թե քաղաքացիական կարգով ինչպես առանձին, ախպես ել միաժամանակ: Քրեական կարգով նա կարող ե պահանջել գյուղդատարանից, վոր արտը, բանջարանոցը, խոտատեղը փշացնողին յենթարկեն քրեական պատասխանատվության, քաղաքացիական կարգով նա կարող ե պահանջել իր գնասների հատուցում:

Ինչ վերաբերում ե մանր գողության դեպքերին մինչև 25 ռուբլի գումարի սահմաններում, ապա այստեղ հարկավոր ե ընդգծել հետևյալը. — մանր (հասարակ) գողությունն ասելով պետք ե հասկանալ այնպիսի գործողությունն, յերբ մեկը գաղտնի կերպով հափշտակում ե ուրիշին պատկանող կամ նրա ոգտագործության տակ գրտնրվող մի վորևե իր, առանց, տեխնիկական միջոցներ գործադրելու:

Որինակ՝ չեթե մեկը մտնում ե իր հարևանի բոստանը և գաղտնի կերպով հափշտակում ե ձմերուկ կամ չամիչ, կամ այդուց գողանում ե հարևանի բահը, կամ կացին, ապա այդ հասարակ գողություն ե և չենթակա չե գյուղդատարանի քննության, չեթե գողացած իրի կամ իրերի արժեքը 25 ռուբլուց ավելի չե, և գողությունը առաջին անգամն ե տեղի ունեցել. հակառակ

դեպքում գործը քննում ե ժողդատարանը: Բայց յեթե կային:ը, բանը և այլն պահված են յեղել ծածկված շենքում և այդ իրերը հավշտակելու համար գործադրվել ե տեխնիկական միջոց (շինքի դուռը բաց ե արվել հասուկ պատրաստված բանալիով, կամ դուռը կամ լուսամուտը կոտրել են կացնով և այլն), և այդ գործողութչունը կատարվել ե մեկի կամ միքանի անձերի կողմից, նախապես իրար հետ համաձայնութչան գալով, — այդ հասարակ գողութչունն չե, այլ վորակյալ գողութչունն և անկախ գողացած իրերի արժեքից, յենթակա յե ժողդատարանի քննութչան:

Գյուղդատարանը չի կարող քննել անասունների գողութչան վերաբերյալ գործեր, յեթե նույնիսկ գողացած անասունի արժեքը 25 ուրլուց ավելի չե. Որենքը, սահմանելով այդպիսի կանոն, նկատի յե ունեցել այն նշանակութչունը, վոր ունեն անասունները գյուղում՝ անտեսութչան համար: Անասունների գողութչունը անպայման անդրադառնում ե գյուղացու անտեսութչուն վրա: Նման գործերի քննութչունը հանձնված ե ժողդատարաններին, վորոնք ավելի մեծ հնարավորութչուն ունեն պայքարելու այդ շարիքի դեմ, քան գյուղդատարանները: Ժողդատարանները անասուններ գողացողների նկատ-

մամբ կիրարկելով ավելի խիստ սոցիալական պաշտպանութիան միջոց, այսինքն՝ ազատությունից զրկելով, այդպիսով նրանց ժամանակավորապես չեղոքեցնում, հեռացնում են հասարակությունից՝ դասախարակելու համար:

Այս հոգվածի ծանոթութեամբ քրեական գործերի համար սահմանվում է վաղեմություն 6 ամսից վոչ ավելի ժամանակով: Այդ նշանակում է հեռակալը.—յեթե մեկը որենքով նախատեսված դեպքերում (հոգ. 9) ցանկանում է քրեական գործ հարուցել գյուղատարածում, ապա նա կարող է այդ կատարել 6 ամսվա ընթացքում, հաշված աչն պահից, լերբ արարքը (վիրավորանքը, ծեծը, ապուրինի արածացում և գողությունը) տեղի լե ունեցել, հակառակ պարագային քրեական գործ չի կարող հարուցվել: Այդ արված է այն նկատարումով, վարպետի արարքը տեղի ունենալուց շատ ուշ պահպան չարվի, բանի վոր 6 ամսից հետո արդեն դատարանի համար դժվար կլինի վաղուց կատարված դեպքը մանրամասն չննել և իրողությունը լերեան հանել:

10. Քրեական գործերի վերաբերմամբ գյուղական դատարանը կիւարկում է հետեւյալ միջոցներից մեկն ու մեկը.—

ա) հարկադիր աշխատանքներ մինչեւ յերկու ամիս ժամանակով:

բ) դրամական տուգանք մինչեւ 25 ռուբլի հոգուտ տեղական բյուջեյի.

գ) հասարակական պարտավանք մատուցում հրապարակելով կամ սուտանց դրան:

դ) նախագգուցում:

Այդ բոլոր միջոցներից համեմատաբար խիստ միջոցներ են հարկադիր աշխատանքները և դրամական տուգանքը:

Թե արդյոք ինչ հարկադիր հաշխատանքներ պիտի կատարե մեղադրյալը, — այս հարցը ամեն անգամ լուծում է գյուղխորհուրդը, յերբ ստանում է գյուղդատարանի վորոշման պատճենը: Առհասարակ պիտի ասել, վոր հարկադիր աշխատանքները պետք է հանրոգուտ ընույթ տւնենան և կատարվեն գյուղի հասարակութւան համար. որինակ՝ կամուրջների, հիվանդանոցների, դպրոցների, ճանապարհների, մանկատների, դպրոցատնտեսական և անասնաբուժական կայանների, խրճիթ ընթերցարանների կառուցման ու նորոգությունը հանրոգուտ հասարակական աշխատանք է:

Հարց է ծագում, թե հարկադիր աշխատանքներին դատաստարտվածները վարձատրութւոն ստանում են արդյոք իրենց կատարած աշխատանքների համար:

Վորպէս ընդհանուր կանոն, հարկադիր աշ-

խատանքները ձրիաբար են կատարվում այն բոլոր անձանց կողմից, վորոնք մինչև դատապարտվելը վարձու աշխատանք են կատարել. բացառութիւններ կարող են տեղի ունենալ միայն այն դեպքերում, յերբ նրանք ապրուստի վորևէ միջոց չունեն, և այդ հանգամանքը հիշատակվում է դշուղդատարանի վորոշման մեջ: Նման դեպքերում հարկադիր աշխատանքներին դատապարտվածները ստանում են աշխատավարձ պետական նվազագույն նորմայի սահմաններում. բայց ի՞նչ է աշխատավարձի պետական նվազագույն չափը (մինիմումը):

Պետութունը աշխատավորների շահերի պաշտպանութեան համար սահմանում է աշխատավարձի վորոշ չափ, վորը պարտադիր է բոլոր վարձակալների համար և վորից պակաս վարձատրութիւն վոչ վոք իրավունք չունի վճարելու: Աշխատավարձի այդ նվազագույն չափը ամեն ամիս հայտարարվում է Աշխտողկոմատի կողմից և կազմում է աշխատավարձի պետական մինիմումը: Գլուղդատարանը հարկ չեղած դեպքում կարող է աշխատավարձի պետական նվազագույն չափի վերաբերյալ բոլոր տեղեկութիւնները պահանջել աշխատանքի տեսուչներից:

Ինչ վերաբերում է այն անձանց, վորոնք կատարելով վարձու աշխատանք դատապարտ-

վում են հարկադիր աշխատանքների, ապա նը-
րանք այդ աշխատանքները կատարում են իրենց
աշխատանքի կամ ծառայութեան վայրում և ըս-
տանում են իրենց աշխատավարձի այն մասը,
վորը հավասար է տվյալ վայրում սահմանված
աշխատավարձի պետական նվազագույն չափին
(մինիմումի)։

Նրանց աշխատավարձի մնացած մմբողջ գու-
մարը անցնում է հարկադիր աշխատանքներ կար-
դավորող առանձին մարմնի տրամադրութեան
տակ։ Վորը կոչվում է բյուրո- գյուղական վաչ-
րերում այդ բյուրոյի պարտականութեւնները
դրված է գյուղխորհուրդները վրա։

Հարկադիր աշխատանքների դատապարտ-
վածները պիտի պարտաճանաչ կերպով կատա-
րեն իրենց հանձնված աշխատանքները։ Բայց,
յեթե նրանք խուսափում են, անփութ կերպով
են աշխատում կամ աշխատանքների համար
հատկացված գործիքներն ունյութերը փչացնում
են, այլ դեպքերում գյուղխորհուրդներին իրա-
վունք է վերապահվում նրանց ավելի ծանր աշ-
խատանքներ տալու և անփութորեն աշխատած
ժամանակը կամ բացակայած օրերը չհաշվելու
հարկադիր աշխատանքների ժամանակամիջոցի
դիմաց։

Հարկադիր աշխատանքները չեն կարող կե-

բարկվել հիվանդ անձանց և ծերերին նկատմամբ, նրանց վերաբերմամբ գլուղդատարանը այլ միջոցներ ե կիրարկոււմ:

Իրամական տուգանք նշանակելիս գլուղդատարանը պիտի նկատի առնի, թե արդյոք մեղադրւալը նյութական հնարավորութիւն ունի ճարելու այդ տուգանքը, թե վոչ, և արդյո՞ք տուգանքը դատւի չափով չի վնասի նրա անտեսութեանը:

Գանձված տուգանքները հասկացվում են հոգուտ տեղական բյուջեյի, այսինքն՝ հոգուտ գլուղխորհրդի բյուջեյի, յեթե այդպիսի բյուջե կա, հակառակ դեպքում՝ հոգուտ շրջանային բյուջեյի:

Հասարակական պարսավանքն այն ե, վոր գլուղդատարանը զատական դռնբաց նիստոււմ հայտարարոււմ ե, վոր այսինչ քաղաքացին կատարել ե այսինչ անվայել արարքը: Իր վորոշոււմը գլուղդատարանը կարող ե հայտնել և գլուղի քաղաքացիներին ընդհանուր ժողովոււմ: Գլուղդատարանը իր վորոշոււմը կարող ե նաև հայտարարել մամուլոււմ: Մամուլ ասելով պետք ե հասկանալ, ինչպես պաշտօնական թերթերը, սրինակ «Պորհրդային Հայաստան» «Մանկալ» և այլն, նույնպես և պատի թերթերը: Գլուղդատարանին
 ■ ■ երաշխավում ամեն անգամ վորոշել, թե նը-

պատահանարժարութեան տեսակետից արդյոք հասարակական սլարսավանքը հարկավոր ե հայտարարել մամուլում թե վոչ:

Նախագգուշացումը բոլոր վերոհիշյալ միջոցներինց ամենինց թուլլ միջոցն ե և իրագործվում ե նրանով, վոր գյուղգատարանը իր վորոշումով նախագգուշացնում ե մեղադրչալին իր արարքի համար, վորպեսզի այլևս այդ արարքը չկրկնվի:

Որինակ մի անգրագետ գյուղացի, հասարակական ժողովում հայհոյում ե ուրիշ գյուղացու աջն բանի համար, վոր վերջինը չի ուզում մասնակցել գյուղում դպրոց կառուցելու գործին: Վիրավորված գյուղացին գյուղգատարանում գործ ե սկսում իրեն ժողովում հայհոյողի դեմ: Գյուղգատարանը նման դեպքերում, նկատի առնելով այն հանգամանքը, վոր մեղադրչալը գիտակից (կուլտուրական) չե, վոր նա հայհոյելով իր համագյուղացուն՝ միկնուցն ժամանակ դրանով անպատշաճ վերաբերմունք ե ցուլց տվել վոչ միայն նրան, այլև բոլոր ժողովականներին, և վոր մեղադրչալը գիտակից (կուլտուրական) լինելու դեպքում այդ արարքը չի կատարի, չի կարող այլ վորոշում կայացնել՝ քան նախագգուշացումը, վորպես մի ճիշտ և նպատակահարմար միջոց: Այստեղ պետք ե ընդգծել, վոր նախագգուշացումը, վորպես ներգործութեան միջոց

կիրարկվում է առհասարակ գյուղատարանի կողմից այն դեպքերում, յերբ մեղադրյալը կատարելով այս կամ այն արարքը իրեն հաշիվ չի տալիս իր գործողութւոյն համար, և շնորհիվ այդ հանգամանքի արարքը պատահական ընույթ է կրում:

Առհասարակ պետք է նկատել, վոր գյուղատարանի կողմից կիրարկվող բոլոր միջոցները (հարկադիր աշխատանքներ, տուգանք, հասարակական պարստավանք և նախադրուշացում) դատարանիչական միջոցներ են. գյուղատարանները անմիջապէս չփվելով մասսաների հետ, պիտի կարողանան իրենց դատական ուղղիչ միջոցներով ազդել գյուղացիութւան վրա, հենց սրանով էլ պիտի արտահայտվի գյուղատարանի գործունեութւան դրական կողմը քրեական գործեր քննելիս:

11. Կանոնադրության 8 յեվ 9 հոդվածներում մասնանւում գործերը գյուղական դատարանը բնում է հետեւյալ կարգով.—

Ա. Քաղաքացիական գործերը բնում է այն գյուղական դատարանը, վորի քաջանում մեայեսա ապրում է կամ մեական զբաղմունք ունի դատակիրը (պատասխանողը)

Բ. Քրեական գործը բնում է այն գյուղական դատարանը, վորի սահմաններում տեղի յե ունեցել արաբը:

Ամեն մի գործում լինում են յերկու կողմ: Քաղաքացիական գործերում լինում են պահանջատեր (հայցվոր), այսինքն այն անձը, վորը մի ուրիշից պահանջ է անում, և դատակիրը (պատասխանողը), այսինքն այն անձը, վորից մի ուրիշը պահանջ է անում:

Քրեական գործերում լինում են՝ տուժող, այսինքն՝ այն անձը, վորին ծեծել, վիրավորել կամ վորից մի բան են գողացել և մեղադրյալ, այսինքն այն անձը, վորը մեղադրվում է հիշյալ արարքների մեջ:

Քաղաքացիական գործերը քննում է այն գյուղդատարանը, վորի վայրում ապրում կամ մշտական զբաղմունք ունի պատասխանողը: Ուրինակ, յեթե մեկը վերցրել է մի ուրիշի արորը (չուժը) և բոլորովին փչացրել է կամ չի ուզում վերադարձնել, նրա դեմ քաղաքացիական գործ կարելի չէ սկսել այն գյուղդատարանում, վորի շրջանում նա ապրում կամ մշտակալան զբաղմունք ունի և յերբ արորի գինը 25 ուրլուց ավելի չէ. հակառակ պարագային գործը քննում է ժողդատարանը:

— Քաղաքացիական պահանջներ կարելի չէ ներկայացնել գյուղդատարանին պատասխանողի բնակավայրում կամ նրա զբաղմունքների վայրում և այլ դեպքերում, յերբ ուրինակ, մեկը

մյուսից ցորենն և վերցրել, բայց չի վերադարձ-
նում, փող և պարտք արել և ժամանակը լրա-
նալուց հետո չի տալիս պարտքը և այլն, յեթե
այդ բոլոր դեպքերում պահանջի գումարը 25
ռուբլուց ավելի չե:

Ինչ վերաբերում և քրեական գործերին
ասլա այդ գործերը քննում և այն գյուղգատա-
րանք, վորի վայրում տեղի յե ունեցել արարքը:

Որինակ, յեթե նորագավիթցի Աբրահամյանը
Փարաքար գյուղում կռվել և Վարմազյարցի Մար-
տիրոսյանի հետ, ասլա նրանց գործը քննում և
վոչ թե Նորագավթի կամ Վարմազյարի գյուղ-
գատարանը, այլ Փարաքարի գյուղգատարանը:

12. Յեթե գյուղական դատարանը գտնում
և, վոր գործն իր իրավասության յենթակա չե,
գործն ուղարկում և համապատասխան գյուղա-
կան կամ ժողովրդական դատարանին յեվ այս
մասին հայտնում և կողմերին:

Գյուղգատարանը պիտի քննի միայն այն-
պիտի քաղաքացիական գործեր, վորոնք վերա-
բերում են նրա իրավասության, վորպես ընդ-
հանուր կանոն, որենքը սահմանում և, վոր
գյուղգատարանը քննում և քաղաքացիական պա-
հանջները մինչև 25 ռուբլի գումարի սահման-
ներում: Բայց յեթե գյուղգատարանի նախագահը
կամ նրա տեղակալը դյուղի քաղաքացիներից

հայտարարութիւններ ընդունելիս նկատում ե, վոր պահանջվող դումարը քաղաքացիական գործերի նկատմամբ 25 ո. ավելի լե, այդ դեպքերում նրանք բացատրում են դիմում ավողին, վոր նա պետք է դիմի ժողդատարան:

Բայց կարող են լինել նաև այնպիսի դեպքեր, յերբ քաղաքացիական պահանջի դումարը 25 ուերուց ավելի չլինի, բայց վարձատրութիւն պահանջվի աջնալիսի գործողութիւն համար, վորը որենքի պաշտպանութիւնը չի վայելում, վորպես սոցիալապես փասակար գործողութիւն: Որինակ, յեթե մի քահանա գյուղում մկրտում է մի գյուղացու յերեխայի և շտանալով այդ կրոնական ծեսը կատարելու համար պայմանավորված վարձատրութիւնը՝ 15 ուերլին, դիմում է գյուղդատարանին համապատասխան պահանջով, դատարանը պարտավոր է այդպիսի գործի դատաքննութիւնը կարճել այն նկատառումով, վոր կրոնական ծես կատարելու համար վորձատրութիւնն պահանջելը որինական չե և հակասում է պրոլետարական աշխարհայեցողութիւն:

Ինչ վերաբերում է գյուղդատարանի իրավասութիւնը քրեական գործերի նկատմամբ, ապա այստեղ պետք է ընգգծել, վոր գյուղդատարանի իրավասութիւն լինթակա քրեական գործերի ցուցակը մանրամասնորեն մասնանշ-

ված է այս որենքի 8 հոդ. պարզաբանութիւն մեջ: Յեթե այս կամ այն քրեկան գործը գյուղդատաբանի քննութիւնն յենթակա գործ չէ, ապա վերջինը պարտավոր է գործը իր մաս կարճել և անմիջապէս ուղարկել համապատասխան ժողդատարանին:

Գ Լ Ո Ւ Խ III

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐԻ (ՆԱԽԱԳԱՇԻ) ՅԵՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՏԵՆԱԿԱԼՆԵՐԻ ՄԵՐԺՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

13. Գյուղական դատավորը յե՛վ ժողովրդական ասենակալները չեն կարող մասնակցել գործի քննութեանը, յեթէ նրանք ուղղակի կամ անուղակի կերպով շահագրգռված են գործի յելով կամ կողմերի հետ ազգակցական կամ խնամիական կապեր ունեն կամ առանձին հարաբերութեան մեջ են:

14. Այս կանոնադրութեան 13 հոդ. մասնաճիւղով առիթները յեղած դեպքում դատավորը կամ ժողովրդական ասենակալները իրենք պե՛տք է հրաժարվեն գործին մասնակցելուց. այս դեպքում գյուղական դատավորին փոխարինում է նրա տեղակալը, իսկ ժողովրդական ասենակալներին՝ մյուս ժողովրդական ասենակալները հերթի կարգով:

15. Քաղաքացիական գործերում կողմերը (հայցվոր յեվ դատակիր), իսկ քրեական գործերում տուժողը յեվ մեղադրյալը իրավունք ունեն մերժում հայտնելու թե գյուղական դատավորի (նախագահի յեվ թե ժողովրդական ասեմակաների) դեմ:

16. Պատահաբանված մերժումը հայտնվում է դատական նիստը բանալիս յեվ քննվում է գործին մասնակցող դատավորների կողմից, մերժվող անդամի բացակայությամբ: Չայնների հավասարության դեպքում գյուղական դատարանի սվյալ անդամը համարվում է մերժված:

Գործը անաչառ կերպով քննելու նպատակով որեւէքը թույլ չի տալիս գյուղխորհրդի անդամին, լինի նա գյուղական դատավորը—նախագահ կամ նրա տեղակալը, կամ թե ժողատենակալը, մասնակցել գործի քննութեանը այն դեպքերում, յերբ նրանք ուղղակի կամ անուղղակի կերպով շահագրգռված են գործի յելքով, այսինքն՝ կողմերից վորևե մեկի ազգականն են կամ ինտամին եւ ն ուղոււմ են, վոր գործը վճովի հոգուտ այս կամ այն կողմի: Այս դեպքում նախագահին փոխարինոււմ է տեղակալին նախագահը, իսկ ժողատենակալին ուրիշ ժողատենակալ ըստ ցուցակի:

Այս հանգամանքները գործը անաչառ կեր-

պով քննելու տեսակետից չափազանց կարևոր են, ուստի որենքը կտրուկ կերպով պահանջում է, վորպեսզի այդպիսի դեպքերում գլուղդատարանի անդամը ինքը հեռանա գործին մասնակցելուց: Հակառակ պարագային որենքը թույլ է տալիս գործին մասնակցող շահագրգռված կողմին համապատասխան հայտարարութիւնն անել (մերժում) գլուղդատարանին, վորպեսզի այս կամ այն անդամը հեռացվի: Կողմի այդ հայտարարութիւնը քննում են գլուղդատարանի՝ գործին մասնակցող մշուս անդամները, բացի այն անդամից, վորին վերաբերում է այդ հայտարարութիւնը: Յեթե գլուղդատարանի կազմից վորևէ անդամի հեռացնելու հարցը քննելիս գլուղդատարանի մեկ անդամը հակառակ է այդ անդամին հեռացնելուն, իսկ մյուսը, ընդհակառակը, գտնում է, վոր հարկավոր է կողմի դիմումը (մերժում, բացարկ) հարգել, հարցը լուծվում է հոգուս հայտարարութիւնն անողի՝ այսինքն գլուղդատարանի անդամը հեռացվում, և նրան փոխարինում է ուրիշը վերևում հիշված կարգով:

Գ Լ Ո Ւ Խ Կ Կ

ԳՈՐԾԵՐԻ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

17. Գյուղական դատարանում գործի դատմնուրպունը սկսվում է հայցվորի կամ տու-

Ժողի բանավոր կամ գրավոր հայտարարութեամբ:

ՄԱՆՈՅ. — Գողութեան վերաբերյալ գործերը կարող են սկսվել նայել պատճենյաների յեկ հիմնարկների գրութունների հիման վրա:

Գյուղադատարանում քաղաքացիական գործերի դատաքննութեանը սկսվում է հայցվորի (պահանջատիրոջ) գրավոր կամ բերանացի դիմումումի հիման վրա. նույնը տեղի յե ունենում քրեական գործերի վերաբերմամբ այն դանադանութեամբ միայն, վոր գրավոր կամ բերանացի դիմում տալիս է տուժողը:

Գողութեան վերաբերյալ գործեր սկսելու իրավունքը որեհնքը վերապահում է վոչ միայն տուժողին այլև այն պաշտոնյաներին ու հիմնարկներին, վորոնց հայտնի է գողութեան դեպքը: Այս բացատրվում է նրանով, վոր գողութեանը, վորպես հասարակական չարիք, հարկավոր է ամեն կերպ հետապնդել: Կարող է պատահել, վոր տուժողը այս կամ այն պատճառով չի ուզում գործ սկսել իր հարևանի դեմ, վոր գողացել է նրա իրերը մինչև 25 ռուբլի արժողութեամբ:

Բայց, յեթե այդ գողութեան մասին հայտնի յե այլ քաղաքացիներին, կամ ել պետական կամ հասարակական մարմիններին, ապա վերջինները հասարակական անգործութեանը պաշտպա-

նելու նպատակով համապատասխան դիմում են տալիս գյուղդատարանին գողին պատասխանատվութեան չեթարկելու համար:

18. Հայտարարութիւնները տրվում են գյուղական դատարանին կամ նրա տեղակալին. բանավոր հայտարարութիւնը իսկույն մտցվում է արձանագրութեան մեջ:

ԾԱՆՈԹ. — Գյուղական դատարանին տրվող բոլոր հայտարարութիւնները ազատվում են անն տեսակ տուրքերից:

Բերանացի հայտարարութիւնը (գիմումը) տրվում է գյուղական դատարանին կամ նրա տեղակալին. այդ մասին կազմվում է արձանագրութիւն, վորի տակ ստորագրում է գյուղդատարանը կամ նրա տեղակալը, նայած թե ով է կազմում արձանագրութիւնը, նույնպես և դիմողը, չեթե նա գրագետ է. հակառակ պարագային գյուղդատարանը կամ նրա տեղակալը այդ մասին հիշտակում են արձանագրութեան մեջ: Հենց այդպիսի դիմումներն էլ կազմում են թե քաղաքացիական և թե քրեական գործերը:

19. Գյուղական դատարանում ստացված ամեն մի գործ պետք է լուծվի ստացվելուց հետո մեկ շաբաթվա ընթացքում:

Գյուղդատարանը խստորեն պիտի պահպանի այն ժամանակամիջոցը և վոչ մի դեպքում

չպետք է թույլ տա, վոր գլուղի քաղաքացիները ղիմուկներն առանց ընթացքի մնան գրասենյակում ամիսներով, շաբաթներով. այդ դեպքերը կարող են բացասական կերպով անդրադառնալ գլուղդատարանի վրա: Յերբեք չպետք է մոռանալ, վոր գլուղդատարանը այն մասսայական մարմինն է, վորն արագ կերպով պիտի պաշտպանի աշխատավոր գլուղացիները շահերը:

20. Գործը լսելու որվա մասին գյուղական դատարանում հայտարարություն է կախվում, յեվ կողմերին ա վկաներին տեղեկություն է տրվում գյուղխորհրդի (գյուղկուսարածություն) միջոցով:

Գործը լսելու որվա մասին կողմերին ժամանակին տեղեկացնելը կարևոր հանգամանք է, և գլուղդատարանը պիտի ժամանակին միջոցներ ձեռք առնի, վորպեսզի կողմերն ու վկաները ժամանակին ներկայանան դատարանին. հակառակ պարագային գործը կարող է ձգձգվել, իսկ այդ չպետք է տեղի ունենա գլուղդատարանում, քանի վոր նրա գլխավոր նպատակն է՝ արագացնել գործերի լուծումը և այսպիսով մասսաներին մոտեցնել դատարանին:

Իհնչ միջոցների պիտի դիմել կողմերին տեղյակ պահելու համար գործը լսելու որվա մասին:

Նախ և առաջ, հարկավոր և գործը լսելու որվա մասին գյուղդատարանում հայտարարութիւն կախել, վորի մեջ հիշվում են կողմերի և վկաների անունը, ազգանունը և նրանց տեղեկութիւն և տրվում գյուղխորհրդի միջոցով:

Յեթե քաղաքացիական գործի պահանջատերն ապրում և մի ուրիշ գյուղում, այդ դեպքում գործը լսելու մասին տեղեկութիւն և տրվում այն գյուղխորհրդի միջոցով, վորտեղ նա ապրում է:

Յեթե քրեական գործում տուժողը և մեղադրյալը ապրում են մի ուրիշ գյուղում կամ դանազան գյուղերում և վոչ այն գյուղում, վորտեղ քննվում է գործը, ապա նրանց դարձյալ ժամանակին հարկավոր է տեղեկացնել գործը լսելու որվա մասին համապատասխան գյուղխորհրդի միջոցով:

Նույնը վերաբերում է և վկաներին, վորոնք ապրում են վոչ այն գյուղում, վորտեղ քննվում է գործը:

21. Գործի դատաքննութիւնը տեղի յե ունենում դռնբաց յեվ բերանացի:

Գործը դռնբաց նիստում լսելը մեծ կուլտուրական և դատախարակչական նշանակութիւն

ունի: Գյուղ դատարանն այսպիսով շփվում է մասսաների հետ, իսկ մասսաները իրենց ընտրած դատավորների (ժողատենակալների) հետ: Ամեն մի գործ, վոր լսվում է մասսաների ներկայութեամբ, վորոշ ազդեցութիւնն է թողնում նրանց վրա: Այդ ազդեցութիւնը ավելի նկատելի յե այն ժամանակ, յերբ քննվում է քրեական գործ: Որինակ, ամուսնու կողմից իր կրնոջը ծեծելու վերաբերյալ գործերը մեծ ուղղիչ դաստիարակչական նշանակութիւն ունեն, յերբ դատաքննութեան ժամանակ պարզվում է, վոր կնոջ ծեծելը ավանդական, հին գյուղական կենցաղի մնացորդ է, վորի դեմ հարկավոր է պայքարել: Յեվ գյուղ դատարանը, կիրառելով ամուսնու վերաբերմամբ, որինակ՝ հասարակական պարսավանք, վորպես ամենանպատակահարմար ուղղիչ-դաստիարակչական միջոց, դրանով նախազգուշացնում է նիստին ներկա յեղող գյուղի քաղաքացիներին, վոր սպադայում ծեծի դեպքեր տեղի չունենան, վոր ամուսնու և կնոջ հարաբերութիւնները լինեն հավասար, և վոր խորհրդալին հասարակաբար ամուսնութիւնը վոչ այլ ինչ է, բայց յեթե Ձ աշխատավորների կամավոր միութիւն:

22. Նիսը բանալուց հետո նախագահը կողմերին, ինչպես նաեւ մեղադրյալին բացա-

սրում է, վոր նրանի իրավանի ունեն մերժում
հայտնելու թե գյուղական դասավորի յեվ թե ա-
սենակալների դեմ:

*Թե ինչ է արդյոք մերժումը, և թե ինչ
պարագաններում կարելի յե մերժում հայտնել
գյուղատավորի և ժողատենակալների դեմ, այս
մասին տես 14 և 15 հոդվածները և այդ հոդ-
վածները պարզաբանությունը:*

23. Գյուղական դասարանը պարզում է,
թե կողմերից, վկաներից յեվ գործին մասնակ-
ցողներից ով է ներկայացել նիստին, յեվ վըն-
ում է՝ կարելի յե գործը այդ պայմաններում
լսել, թե վոչ:

24. Կողմերի առանց հարցելի պահառ-
ների չներկայանալը չի կասեցնում գործի դա-
սաֆնությունը, յեթե դասարանը նրանց ներկա-
յանալն անհրաժեշտ չի համարում:

*Յեթե քաղաքացիական գործում կողմերը,
այսինքն՝ պահանջատերը և պատասխանողը, իսկ
քրեականում—տուժողը և մեղադրյալը, չնայած
ժամանակին տեղեկություն են ստացել գործը
լսելու որվա մասին, սակայն առանց հարգելի
պատճառների չեն ներկայանում նիստին (հար-
գելի պատճառներ են՝ հիվանդությունը, գյուղ-
ից բացակայելը և այլն), այդ հանգամանքը չի
գաղաղեցնում գործի պատաքննությունը (իհար-*

կե, յեթե դատարանը նրանց ներկայութիւնը անհրաժեշտ չի գտնում): Գյուղդատարանն այս դեպքում, քննում ե գործը նրանց բացակայութիւնէ, յեթե հարկավոր ե՝ հարցաքննում ե վկաներին և տոհասարակ կատարում ե այն բոլոր գործողութիւնները, վորոնք անհրաժեշտ են, վորպեսզի վորոշում կալացնելիս վոչ մի կասկած չլինի պահանջատիրոջ պահանջի կամ տուժողի մեղադրանքի մասին:

25. Վկաների կամ գիտակ անձանց հարգելի պատճառի (հիվանդութիւն, գյուղից բացակայութիւն յե՛վ այլն) չներկայանալու դեպքում գյուղական դատարանը կարող ե նրանց տուգանել մինչե՛վ մեկ ռուբլի:

Վկաների և գիտակ անձանց ներկայանալը կամ չներկայանալը եյական նշանակութիւն կարող ե ունենալ գործի համար. գործի լուծումը կարող ե արագանալ, յեթե վկաները կամ գիտակ անձինք, կատարելով իրենց քաղաքացիական պարտքը, ժամանակին ներկայանում են դատարանին: Յեթե որե՛նքը թույլատրում ե, վոր կողմերի բացակայութեան դեպքում կարելի ե գործը լսել, ասլա նույնը չի կարելի ասել վկաների ու գիտակ անձանց վերաբերմամբ, քանի վոր այս կամ այն հանգամանքը ստուգել կամ հարցը պարզել կախված ե վկարի ցուց

մունքից կամ դիտակ անձի պատճառաբանած կարծիքից:

Հենց այս տեսակետից ել որենքը գյուղդատարանին իրավունք ե վերապահում վկաներին կամ դիտակ անձանց առանց հարգելի պատճառի դատարանը չներկայանալու դեպքում տուգանել մինչև մեկ ուրբլու սահմաններում: Գանձված գումարը հատկացվում ե տեղական բյուդձեյին:

26. Վիրավորանքներ յեվ հարվածներ հասցնելու կամ ծեծելու գործերում (Գ-րդ հող. «ա» յեվ «բ» կետերը) քննելիս տուձողի չներկայանալու դեպքում գործը կարնվում ե, սակայն մեղադրյալն իրավունք ունի խնդրելու, վոր գործը ըս եյուրյան քննվի: Յուրաքանչյուր այդպիսի դեպքում գյուղական դատարանը պարսավոր ե գործը քննելու:

Ամեն մի գործ, վորը մտնում ե գյուղդատարան, պիտի ամենակարն ժամանակամիձոցում քննվի (7 սրվա ընթացքում): Յեթե տուձողը, վորը շահագրգռված ե, վոր գործը լսվի, չի գալիս դատարան, աչդ նշանակում ե, վոր ինքը տուձողը չի հետաքրքրվում իր գործով և դատարանը պարտավոր չե իր գործը հետաձգել, վորպեսզի շահագրգռված անձը ներկա լինի դատաքննությանը: Իհարկե, կարող են լինել դեպ-

քեր, լերը գյուղդատարանին հայտնի լի կամ հայտնուամ են, վոր տուժողը հարգելի պատճառով ներկա չի գատաքննության. այդ դեպքում գյուղդատարանը կարող է գործը հետաձել և լսել մյուս անգամ:

Մենք ասացինք, վոր տուժողի շներկայանալու դեպքում գործը կարճվում է, սակայն մեղադրյալը, վորը ներկա լի դատաքննության կարող է պահանջել, վորպեսզի գործը նշանակված որը քննվի և վորոշում կայացվի: Մեղադրյալի այդպիսի հայտարարությունը գյուղդատարանի համար պարտադիր է. Խնչձվ բացատրել, վոր որենքն այդպիսի կանոն է սահմանում: Ամեն մեկը, վորը մեղադրվում է այս կամ այն արարքի մեջ և դատի յե հանձնվում, շահագրգռված է, վորպեսզի նրան հնարավորություն տրվի ապացուցելու դատարանի առաջ, վոր մեղադրանքը նրա վերաբերմամբ անհիմն է: Յեթե գանդատավորի բացակայության դեպքում գյուղդատարանը գործը կարճում է և աչքաթող է անում մեղադրյալի հայտարարությունն այն մասին, վոր նա կապացուցի, վոր զանգատավորը զրպարտել է նրան, մեղադրելով որինակ, ծեծի կամ հայհոյանքի մեջ, ապա գյուղդատարանը դրանով սխալ գործած կլինի: Այդպիսի դեպքերում գյուղդատարանը պետք է գործը քննի:

Յեթե դատաքննութիւնն ներկա չլինեն և տուժողը և մեղադրյալը, վորոնց ժամանակին հայտնված է գործը լսելու մասին, գործը գլուղդատարանի կողմից անպայման կարճվում է:

27. Քաղաքացիական գործերում կողմերը (հայցվոր յեվ դատակիր), ինչպես նայեվ քրեական գործերում տուժողը յեվ մեղադրյալը պետք է ապացուցեն այն հանգամանքները, վորոնց վրա նրանք հիմնվում են, մասնավորապես՝ հայցվորը պետք է ապացուցի իր պահանջի հիմքը յեվ չափը:

Որինակ, յեթե պահանջատերը պահանջում է բռնագանձել պատասխանողից գառի արժեքը 3 ռուբլի այն հիմունքով, վոր պատասխանողը քարով խփել է գառին և վորտքը կտորել, և նա ստիպված է յեղել մորթել գառը, իսկ վերցրած միսն ու մորթին արժի ընդամենը 6 ռուբլի, ապա նա պիտի ապացուցի, վոր իրոք այդ դեպքը տեղի յե ունեցել, և գառը արժե 9 ռուբլի, իսկ մորթին ու միսը արժեն վոչ ավելի քան 6 ռուբլի. իսկ նա այդ կարող է հաստատել վկաների ցուցմունքներով, վորոնց հարցաքննութիւնն մասին նա միջնորդություն է հարուցում գլուղդատարանի առաջ: Յեթե դատարանը գտնում է, վոր վկայի կամ վկաների հարցաքննութիւնը ելակամ է գործի համար,

Թույլ ե տալիս այդ: Յեթե պատասխանողը առարկու-թյունն անի դատապահանջի դեմ, նույնպես պիտի ապացուցի այն հանգամանքները, վորոնց վրա նա հիմնվում ե. որինակ, յեթե այս դեպքում պատասխանողը հայտնում ե, վոր այդ որը գյուղում չի յեղել, կամ արժե 5 ո. և վոչ թե 9 ուրբի, ապա նա պիտի այդ հանգամանքը հաստատի վկաների ցուցմունքով դատի ժամանակ:

Մենք վերցրինք քաղաքացիական գործերի մի տեսակը: Սակայն պահանջներ կարող են լինել զանազան՝ որինակ, մեկը մյուսից կարող ե պահանջի պարտք տված դրամը, փոխ տված հացահատիկը, հատուցում այս կամ այն փաստը պատճառելու համար և այլն:

Այդ բոլոր դեպքերում պահանջատերը պիտի ապացուցի իր պահանջը, իսկ պատասխանողը՝ իր առարկու-թյունները:

Նույնը պետք ե ասել և քրեական գործերի վերաբերմամբ: Տուժողը և մեղադրյալը պիտի ապացուցեն այն բոլոր հանգամանքները, վորոնց վրա նրանք հիմնվում են. մասնավորապես տուժողը, որինակ, պիտի ապացուցի, վոր նրա խոտատեղը գիտավորյալ կերպով փչացրել ե նրա հարևանը կամ վոր իրոք դեպքը (ծեծը կամ վիրավորանքը) տեղի չի ունեցել, և իրոք

մեղադրյալը նպատակ է ունեցել տուժողին Ֆիլիքական ցավ պատճառել (ծեծ), կամ անպատվել է խոսքով զբավոր կամ գործողութիւմը (վերավորանք):

Յեթե մեղադրյալը առարկում է տուժողի հայտարարութեան ու բացատրութեան դեմ, ապա նա նույնպէս պիտի ապացուցի իր առարկութիւնը այս կամ այն փաստերով:

28. Գործի վերաբերյալ ապացույցներ կարող են ծառայել վկաների ցուցմունքները, ամեն ճեսակ գրավոր փաստաթղթերը, գիտակ անձանց յեզրակացութիւնները յեւ իրային ապացույցները:

Այդ բոլոր ապացույցներից գլխավորը, գրավոր փաստաթղթերը և վկաների ցուցմունքն է: Կողմերը ի հաստատութիւնն այս կամ այն հանգամանքի կարող են իրենց զիմունքների մեջ ցույց տալ վկաների կամ կարող են իրենց հետ, գործը քննվելու որը, դատարան բերել վկաներին և խնդրել դատարանից նշանց հարցաքննել:

Գրավոր փաստաթղթերը կարող են շատ տեսակի լինել. որինակ՝ ստորագրութիւն, անգործագիր, հաշիվներ և այլն:

Գիտակ անձ կարող է լինել ամեն մի քաղաքացի, վորը այս կամ այն հարցին լավ ծանոթ է և կարող է հալօնել իր հիմնավորված

կարծիքը: Որինակ՝ մեղադրյալը՝ նամակի մեջ հայհոյել ե տուժողին, լեթե մեղադրյալը ժըխտում ե վոր նամակը նա չի գրել կամ ստորագրել, գլուղղատարանը կարող ե հրավիրել գիտակ անձ պարզելու այն հանգամանքը, թե արդյոք նամակի տակ լեղած ստորագրութունը մեղադրյալի ստորագրութունն ե, թե վոչ, այդ հանգամանքը պարզելու համար, վորպես գիտակ անձ, դատարանի կողմից կարող ե հրավիրվել, որինակ՝ տեղական ուսուցիչներից մեկը:

Իրեղեն ապացույցն այն ե, յերբ մեղադրյալը այս կամ այն գործողութիան հետևանքով թողնում ե վորոշ հետք, օւռարկա և այլն. որինակ, լեթե նամակի մեջ մեղադրյալը հայհոյել ե տուժողին, ապա հենց այդ նամակը իրեղեն ապացույց ե, լեթե մեկին ծեծել են մտրակով, մտրակը իրեղեն ապացույց ե, և այլն:

29. Այս կամ այն ապացույցներն ընդունելը վորոշում ե գլուղական դատարանը, նայած գործի հստակ եյական նեանակութիւն ունի, քե վոչ:

Վորպես ընդհանուր կանոն, ապացույցներ վերոհիշյալ իմաստով ներկայացնում են դատարանին կողմերը՝ պահանջատերը և պատասխանողը, տուժողը և մեղադրյալը, ի հաստատու-

թյուն այն հանգամանքի, վորի վրա նրանք հիմնվում են: Բայց դատարանին և իրավունք վերապահվում զնահատելու բոլոր ապացույցները, և լեթե նրանք գործի համար կարող են ելական նշանակութուն ունենալ, այդ դեպքում նա ընդունում է, այսինքն հարցաքննում է վկաներին, պահանջում է գիտակ անձանց յեզրակացութուն այս կամ այն հարցի մասին, ստուգում է այս կամ այն փաստաթղթի իսկութունը, կատարում է տեղական զննութուն և այլն:

30. Գյուղական դատարանը նայել իր նախաձեռնությամբ կարող է ապացույցներ հավաքել, այն է՝ հարցախննել վկաներին ու գիտակ անձանց, պահանջել այս կամ այն փաստաթղթերը, զննություն կատարել յեվ այլն, յեթե նա այդ անհրաժեշտ է հասարում:

Այս իրավունքը, վորը վերապահված է գյուղգդատարանին, շատ ելական է: Հաճախ պատահում է, վոր դատարանի առաջ կանգնած են աշխատավոր գյուղացիներ և գեղջկուհիներ, վորոնք իրենց իրավունքները չեն կարողանում պաշտպանել: Նման դեպքերում դատարանը նրանց ոգնության է հասնում և իր նախաձեռնությամբ հավաքում և ապացույցներ այս կամ այն հանգամանքը պարզելու և ստուգելու հա-

մար: Վորովհետև կողմերի պաշտպանությունը վոչ մի դեպքում չի թույլատրվում գյուղդատարանում, ուստի գյուղդատարանին վերապահված այդ իրավունքը շատ կարևոր է և բղխում է մեր խորհրդային դատարանի հիմնական նպատակից՝ պաշտպանել աշխատավորների շահերը:

Յ1. Վկաներին հարցաքննելուց առաջ դատարանը պարզում է կողմերի յեվ վկաների փոխհարաբերությունները, ինչպես նայել նախազգուցացնում է վկաներին, վոր սուս վկայությունն սալու համար նրանք պատասխանատու յեն ժողովրդական դատարանի առաջ:

Գործը անաչառ կերպով քննելու տեսակետից կարևոր է, վորպեսզի կողմերի և վկաների փոխհարաբերությունները չլինեն բարեկամական և վկաները շահագրգռված չլինեն գործի յելքով: Վկաները պարտավոր են դատարանի առաջ արդարացի ցուցմունքներ տալ, վորի մասին նախագահը զգուշացնում է նրանց, հակառակ դեպքում նրանք ակնհայտնի սուտ տեղեկություն տալու համար պատասխանատու յեն ժողդատարանի առաջ:

Համաձայն մեր Քրեական Որենսգրքի՝ ակնհայտնի սուտ տեղեկություններ, ցուցմունքներ, վկայություն տալու համար մեղավորները յենթարկվում են ազատագրկման կամ հարկա-

դիր աշխատանքների մինչև 3 ամիս ժամանակով:

32. Վկաները հարցախնամելուց առաջ չեն կարող ներկա լինել գործի քննությանը:

Այս հանդամանքը նույնպես կարևոր է գործը արդարացի կերպով լուծելու տեսակետից: Յեթե, որինակ, տուժողը խնդրում է դատարանից հարցաքննել դատական նիստում ներկա չեղող նրա վկաներին, և դատարանը հարգում է նրա խնդիրը, ապա դատարանը պարտավոր է վկաներին հեռացնել նիստից և ապա ամեն մեկին առանձին հարցաքննել: Հարցաքննված վկան կարող է նիստին ներկա լինել:

Այդ տրվում է այն նկատառումով, վորպեսզի վկաները իրենց ցուցմունքը չհամաձայնեցնեն միմյանց հետ:

Այստեղ պետք է ընդգծել, վոր վկաներին, հավասարապես հարցեր կարող են առաջարկել ինչպես նախագահը, նույնպես և ժողատենակալները: Նույնը կարող են անել և կողմերը:

33. Յեթե փողափացիական գործերում կողմերից մեկին հայցնի յե, վոր վկան շահագրգրված է գործի յելով, կամ վկայի յեվ կողմի միջով հասուկ փոխհարաբերություն գոյություն ունենալու դեպքում, գյուղական դատարանը

րանը իր հայեցողությամբ կարող է հարցաքննել կամ չհարցաքննել այդ վկային: Քրեական գործերում թույլ է տրվում հարցաքննել վկաներին՝ անկախ կողմերի յեվ վկանների փոխհարաբերությունից:

Այստեղ պիտի նկատել, վոր որեւէքը նման դեպքերում քաղաքացիական գործերի համար մի կարգ է սահմանում, իսկ քրեական գործերի համար՝ մի այլ կարգ: Յեթե քաղաքացիական գործերում այս կամ այն վկան կողմերից մեկի բարեկամն է, ապա մյուս կողմի միջնորդութւան համաձայն գյուղդատարանը կարող է չըհարցաքննել այդ վկային, բայց կարող է և՛ հարցաքննել. վերջին դեպքում դատարանը ինքն է վորոշում, թե այդ վկայի ցուցմունքը վորքան արժեք ունի:

Քրեական գործերում այդ հանգամանքը նշանակութւոյուն չունի, և վկանների հարցաքննութւոյունը թույլ է տրվում գյուղդատարանի կողմից, յեթե այդ կարևոր է գործի համար, անկախ վկանների և կողմերի փոխհարաբերութւոյունից:

34. Գյուղական դատարանը գործը կողմերի հայտարարության հետեւանում կարող է կարնել միայն այն դեպքում, յերբ այդ հացությունը չի հակասում գործում մասնակցող ցնեսուսպես թույլ կողմի շահերին:

Թե քրեական և թե քաղաքացիական գործերում, յեթե կողմերը ուղուս են հաշտվել, պետք է նկատի ունենալ հետևյալը.

Յեթե մի ունևոր գյուղացի ծեծել կամ վիրավորել է բատրակին, և բատրակը նրա դեմ գանգատ է տվել, կամ մի աղքատ գյուղացի մի հարուստ գյուղացուց իր ծախած խաղողի կամ յուղի փողն է պահանջում և դիմել է գյուղդատարանին, սակայն դործի քննութեան ժամանակ բատրակը կամ աղքատ գյուղացին հայտնում է, վոր իրենք հաշտվել են հակառակ կողմի հետ և խնդրում են գործը կարճել, ապա գյուղդատարանը կարող է գործը կարճել միայն այն դեպքում, յեթե այդ հաշտութեանից չի մնասվելու տնտեսապես թույլ կողմը (բատրակը կամ աղքատ գյուղացին):

Գյուղդատարանը պետք է այդ հանգամանքը նկատի ունենա, վորովհետև կարող են տեղի ունենալ այսպիսի դեպքեր, որինակ՝ հարուստ գյուղացին կարող է բատրակին փող խոստանալ, և բատրակը կարիքից ստիպված հաշտվի նրա հետ, և նրան ծեծող կամ վիրավորող մարդը մնա անսպասիժ. կամ հարուստ գյուղացին կարող է աղքատ պահանջատիրոջը փող պարտք տալ կամ սերմացու ցորեն վող տալ, յեթե նա հրաժարվի իր պահանջից, և աղքատը

վողի կամ սերմացուի մեծ կարիք ունենալով՝ հրաժարվում է իր արդարացի պահանջից:

Այսպիսի դեպքերում գյուղդատարանը պիտի միշտ պաշտպանի գործին մասնակցող տընտեսապետ թույլ կողմի շահերը և վորոշ դասակարգային գիծ վարի:

35. Յերբ գյուղական դատարանը զսնում է, վոր դատական ֆնկուքյամբ գործը բավականաչափ պարզված է, հեռանում է խորհրդակցության յեվ վորոշում է կայացնում: Խորհրդակցության ժամանակ կողմնակի անձինք չեն կարող ներկա լինել:

Այստեղ հարկավոր է միայն ընդգծել, վոր գյուղդատարանը դատաքննությամբ պարզված գործի ամբողջ տվյալներին հիման վրա կայացնում է այս կամ այն վորոշումը: Վեչ մի կարիք չկա, վորպեսզի գյուղդատարանը իր վորոշումները պատճառաբանի:

Գյուղդատարանը գյուղական հասարակության դատարան է, և նրա վորոշումը՝ հիմնվելով գործի բոլոր վաստական տվյալներին վրա, միևնույն ժամանակ բղխում է նրա հեղավորական խղճից:

36. Գյուղական դատարանը կազմում է գործի վերաբերյալ համառոտ արձանագրության, վորը պետք է պարունակի՝

ա) արձանագրութիւնը կազմելու սարին, ամիսը յե՛վ ամսաթիւր.

բ) դատավորների անունները յե՛վ ազգանունները.

գ) հայցվորի յե՛վ դատավորի կամ տուժողի յե՛վ սեղադրյալների անունները յե՛վ ազգանունները.

դ) վկաների համառոտ ցուցմունքները.

ե) գյուղական դատարանի վորոշումը առանց պատճառաբանութեան.

Թե քաղաքացիական և թե քրեական գործերի վերաբերմամբ ինչպիսի արձանագրութիւններ պետք է կազմել, այդ արձանագրութեան համապատասխան ձևը կցվում են այս գրքույկին (տես հավելված):

37. Գյուղական դատարանի վորոշումը կայացվում է ձայների մեծամասնութեամբ, դատավորներից վոչ վոք չի կարող ձեռնպահ մնալ. յուրաքանչյուր դատավոր կարող է հայտնել իր առանձին կարծիքը, վորը չի հայտարարվում, սակայն կցվում է արձանագրութեանը: Ժողովրդական տեսնակալի անգրագիտութեան դեպքում դատավորն ինքն է ձեվակերպում նրա կարծիքը, վորը կցվում է արձանագրութեանը:

38. Վորոշումը ստորագրվում է դատավոր-

ների կողմից յեւլ հայտարարվում է դռնբաց նիստում: Ժողովրդական ասեմեակալի անգրագիտության դեպքում դասավորը ինքն է ստորագրում նրա փոխարեն, այդ ստախն համապատասխան հիշատակություն անելով արձանագրության մեջ:

Դաստիարակչական մեծ նշանակութունն կարող է ունենալ մասսաների համար, յեթե գյուղդատարանը վորոշ գործերի նկատմամբ, վորոնք վերաբերում են գյուղացիական հին կենցաղի մնացորդներին (որինակ՝ ամուսնու կողմից կնոջը ծեծելը, քահանայի պահանջը՝ կրոնական ծիսակատարության համար վարձատրություն տալու մասին և այլն), իր վորոշումները դնելաց դատական նիստում հայտնելով, միևնույն ժամանակ բացատրի այդ վորոշումների ուղղիչ-դաստիարակչական նշանակութունը:

Գ Լ Ո Ի Խ Կ

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

39. Գյուղական դատարանի վորոշումները վերջնական են յեւլ գանգատարկման յենքակալին:

40. Յերե ժողովրդական դատավոր, վորի օրջանում գործում է գյուղական դատարանը, գնում է, վոր այդ դատարանի վորոշումը եյա-

պես խախտում է որեւի՞ր կամ աւելասավոր մասսաների շահերը, նա անմիջապէս դադարեցնում է գյուղական դասարանի վորո՞ւման կասարումը յե՛վ գործը մսցնում է ժողովրդական դասարան ըստ էյության ֆննելու համար ընդհանուր կարգով:

Գործը հսկողութեան կարգով ժողովրդական դասարանի ֆննութեան հանձնելու յե՛վ միաժամանակ գյուղական դասարանի վորո՞ւման կասարումը դադարեցնելու իրավունքը պատկանում է նայե՛վ դասախազութեան:

ՄԱՆՈՒԹ.— Գյուղական դասարանի վորո՞ւմաները հսկողութեան կարգով ֆննութեան առնելու համար սահմանվում է ժամանակամիջոց:

Այս հոդվածներով սահմանվում է գյուղատատարանների վորո՞ւմաների գանգատարկման կարգը: Վորպէս ընդհանուր կանոն, գյուղատատարանների վորո՞ւմաները թե քաղաքացիական և թե քրեական գործերի վերաբերմամբ վերջնական են և սովորական կարգով գանգատարկման յենթակա չեն, այդ նշանակում է, վոր գյուղատատարանների վորո՞ւմաները հենց կայացնելու երից ուժի մեջ են մտնում, և կողմերը ստանալով գյուղատատարանի վորո՞ւման պատճենը՝ կարող են դատարանի վորո՞ւմամբ անմիջապէս ի կատար ածել: Նախկին կարգը, յերբ գատակ-

ցիւաների ամեն մի վորոշում լենթակա, յեր բողոքարկման, և կողմերը կարող ելին ? որվա ընթացքում գանգատ տալ գավառակային գործկոմին, — ուներ մի շարք թերություններ. — վորոշումը գանգատարկելու դեպքում մինչև գործը նորից քննելը (իհարկե այն դեպքում, յերբ գանգատը հարգվում եր գավառակային գործկոմի կողմից) անցնում եր յերկար ժամանակ, և շնորհիվ այս հանգամանքի տեղի յեր ունենում գործի ձգձգում, բացի սրանից գավառակային գործկոմները, վորոնք ընդունում ելին դատակցիւաների վորոշումների դեմ տրվող գանգատները, ծանրաբեռնված լինելով ընթացիկ գործերով, հնարավորություն չունելին պատշաճ կերպով ղեկավարելու դատակցիւաների գործունեությունը, և այդ հանգամանքը բացասաբար եր անդրադառնում դատակցիւաների գործունեության վրա:

Այդ բոլոր թերություններն ու բացերը վերացնում ե նոր որենքը, վորը և սահմանվում ե, վոր պուղդատարանի վորոշումները, ինչպես մենք ընդգծեցինք վերիում, վերջնական են և գանգատարկման լենթակա չեն. իսկ այդ հանգամանքը պարտականություն և դնում պուղդատարանի վրա մեծ ուշադրությամբ գործը քննել, բազմակողմանի կերպով պալղել գործի

բոլոր հանգամանքները և ապա վորոշում կա-
յացնել:

Բայց կարող են լինել դեպքեր, չեբբ գլուղ-
դատարանը կայացնելով այս կամ այն վորոշու-
մը, եյապես խախտում է որենքը և աշխատա-
վոր մասսաների շահերը. հարց է ծագում, թե
արդյոք նման դեպքերում կողմերը ի՞նչ կարող
են անել:

Որինակ. դյուղդատարանի անդամներից
մեկը քաղաքացիական գործում հայցվորի մո-
տիկ բարեկամն է յեղել, պատասխանողը խընդ-
րել է հեռացնել նրան դատարանի կազմից, բայց
գլուղդատարանը չի հարգել նրա խնդիրը, գոր-
ծը քննել է այդ անդամի մասնակցությամբ և
վորոշում է կայացվել բռնագանձել պատասխա-
նողից փոխ տված ցորենի արժեքը՝ 20 ու: Այս
դեպքում, չեթե իրոք դատարանի անդամներից
մեկը յեղել է հայցվորի մոտ բարեկամը, նա
չէր կարող մասնակցել գործի քննությանը.
գործը անաշառ կերպով քննելու տեսակետից
նման դեպքեր տեղի չպետք է ունենան. այս-
տեղ խախտվում է և որենքը և գործին մաս-
նակցող աշխատավորների շահերը:

Մի այլ որինակ, չեբբ գլուղդատարանի
կողմից եյապես խախտվում է որենքը: Գլուղ-
դատարանը քննության է առնում ապրուստի

միջոցի (ալիմենտի) վերաբերյալ գործը և ըստ ելույթյան վորոշում ե կամ մեղադրյալին դատապարտել հարկադիր աշխատանքների մեկ ամիս ժամանակով կամ դրամական տուգանք առնել 50 ռուբլի, հակառակ որենքի պարզ իմաստի:

Քանի վոր ալիմենտների վերաբերյալ գործերը առհասարակ յենթակա չեն գյուղդատարանի քննության, քանի վոր գյուղդատարանները չեն կարող նշանակել հարկադիր աշխատանքներ յերկու շաբաթից ավելի ժամանակով կամ տուգանք 25 ռուբլուց ավելի, ուստի գյուղդատարանը այսպիսի դեպքերում ակնհայտնի կերպով խախտում ե որենքը և աշխատավոր մասսաների շահերը:

Նման դեպքերում շահադրգուված կողմը նույնիսկ գյուղխորհուրդը կամ մի վորևե տեղական հասարակական կազմակերպություն որինակ, փոյը, կոոպերացիան, պրոֆմիությունը և այլն կարող են հայտնել (գրավոր կամ բերանացի) ժողդատավորին կամ դատախազին, վորոնց շրջանում գտնվում ե համապատասխան գյուղդատարանը: Ժողդատավորը կամ դատախազը այդ դիմումի հիման վրա անհապաղ պահանջում են գործը գյուղդատարանից և յեթե իրոք վերսիշյալ իմաստով որենքի ելական խախտում ե տեղի ու-

նեցել, անմիջապէս դադարեցնում են գլուղդա-
տանի վորոշման կատարումը և գործը մըտ-
ւում են ժողդատարան ըստ եյուլթյան քննելու
համար:

Յեթե վերջինը, իրոք, հաստատում է գլուղ-
դատարանի կողմից որենքի և աշխատավոր մաս-
աների շահերի եյական խախտումը, բեկանում
է գլուղդատարանի վորոշումը և նոր վորոշում
է կայացնում համաձայն գործող որենքների:

Գործերի քննության այսպիսի կարգը կոչ-
վում է գործի վերաքննություն հսկողության
կարգով:

Այսպիսով, մենք տեսնում ենք, վոր գործը
հսկողության կարգով քննելու դեպքում գլուղ-
դատարանի վորոշումը անմիջապէս չի բեկան-
վում վոչ ժողդատավորի և վոչ էլ դատախազի
կողմից: Նման դեպքերում նրանք միայն դա-
դարեցնում են գլուղդատարանի վորոշման կա-
տարումը և գործը մտցնում են ժողդատարան
ըստ եյուլթյան քննելու համար ժողատենակալ-
ների մասնակցությամբ:

Գործը այս կարգով քննելու համար որենքը
ասիմանում է յերեք ամիս ժամանակ: Յեվ այդ
հատկանալի յե. յեթե որենքը սահմանում է,
վոր գլուղդատարանի վորոշումը վերջնական է
և գանգատարկման յենթակա չե ապա չի կա-

բելի թուլլ տալ, վորպեսզի որենքների ելական
 խախտումների դեպքում գործը հսկողութեան
 կարգով քննվի անվորոշ կամ լերկար ժամանա-
 կով: Հենց կողմերի շահերի տեսակետից և դա-
 տական ձգձգումները վերացնելու նպատակով
 որենքը սահմանում է լերեք ամիս ժամանակա-
 միջոց գործը հսկողութեան կարգով քննելու հա-
 մար: Այստեղ հարկավոր է ընդգծել նաև այն, վոր
 որենքի վոշ ամեն մի խախտում կարող է հիմք
 ծառայել գործը հսկողութեան կարգով քննելու
 համար: Որինակ՝ չի կարող որենքի ի խտում
 համարվել, լեթե գյուղդատարանը չի հարցա-
 քննել կողմերի բոլոր վկաներին, գտնելով վոր
 այս կամ այն հանգամանքը արդեն պարզված է
 գործի տվյալներով: Թե արդյոք որենքի ինչպի-
 սի խախտում պետք է համարել ելական—այս
 հանգամանքը ամեն անգամ վորոշում են ժող-
 դատավրը կամ դատախազը, վորոնց դիմում
 են տալիս շահագրգռված կողմը, կամ գյուղխոր-
 հուրդը կամ տեղական հասարակական կազմա-
 կերպութեւնները՝ գյուղդատարանի վորոշումը
 բեկանելու համար: Համենայն դեպս գյուղդա-
 տարանի վորոշումը եյապես պիտի խախտի ո-
 ռենքը կամ ալիստավորների շահերը, վորպես-
 զի հիմք ծառայի ժողդատավորի կամ դատախա-
 ղի համար գործը հսկողութեան կարգով ժողդա-
 տարանի քննութեան հանձնելու:

Գ Լ ՈՒ Ե Մ

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ԳՈՐԾՈՒՆԵՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՀԱՆԳՈՒՄԸ

41. Գյուղական դատարանների վորոշումների կատարումը ֆաղափացիական գործերի վերաբերմամբ դրվում է գյուղական կատարածությունների վրա. կատարման համար սեփում է գյուղադատարանի վորոշման պահենը, վորը կատարողական բերթի ուժ ունի:

Քեհական գործերի վերաբերյալ վորոշումները, վորոնց հիման վրա պեժ է տուգանք գանձել կամ հարկատիր աշխատանքների նշանակել, ի կատար են ածվում գյուղխորհուրդների կողմից. վորոնք կատարման գործողությունները ավարտելուց հետո վնոթի պահենը համապատասխան սակագրությամբ վերադարձնում են գյուղական դատարաններին:

Այստեղ հարկավոր է ընդգծել, վոր գյուղադատարանի վորոշումները, ինչպես մենք շեշտեցինք այս պրքովուտ, վերջնական են և սովորական կարգով լենթակա չեն դանդատարկման: Քաղաքացիական գործերի վերաբերմամբ վորոշումը կայացնելուց հետո: Կողմերը անմիջապես

կարող են վերցնել գյուղդատարանի վորոշման պատճենը, վորը համազոր և կատարողական թերթի: Վորոշումների պատճենները պատշաճ կերպով վավերացվում են գյուղդատարանի նախագահի կամ նրա տեղակալի կողմից և տրվում են ձրիաբար: Սյն դեպքերում, չերբ գյուղդատարանի գործը հակողության կարգով մտնում և ժողդատարան և վերջինը, ըստ եյության քննելով գործը, նոր վորոշում և կայացնում, կողմերը ժողդատարանից են ստանում վճռի պատճենը: Բոյոր դեպքերում վորոշումները ի կատար են ածում գյուղկատարածուները, վորոնք կատարելով անհրաժեշտ գործողություններ, վորոշումների պատճենները վերստացրանում են դատարանին համապատասխան մակագրությամբ:

Գյուղդատարանի այն վորոշումները, վորոնք վերաբերում են քրեական գործերին, այսինքն՝ հարկադիր աշխատանքներ նշանակելուն և դրամական տուգանք գանձելուն, իրագործվում են հետևյալ կարգով. — Վորոշումների պատճենները գյուղդատարանը անհապաղ ուղարկում և գյուղխորհրդին, վորը և մեղադրյալին հասարակական բնութ ունեցող վորոշ աշխատանք և տալիս կատարելու համար (տես 10-րդ հոդվածի պարզաբանությունը) կամ գանձում և գյուղ-

դատարանի կողմից վորոշված դրամական տու-
գանքը հոգուտ տեղական բյուջեի: Գյուղխոր-
հուրդը, կատարելով այդ գործողությունները,
նույնպես վերադարձնում է գյուղդատարանին վո-
րոշումների պատճենները համապատասխան մա-
կազրութեամբ: Այսպիսով գյուղդատարանները
հնարավորութուն կունենան հսկելու իրենց վո-
րոշումների կատարման վրա:

42. Գյուղական դատարանի գործունեյու-
նը հրահանգում է Գերագույն դատարանը: Ար-
դարագատարանի ժողովրդական կոմիսարիատի
վրա դրվում է գյուղական դատարանի գործու-
նեյության ընդհանուր հսկողությունը:

Գյուղդատարանների գործնական աշխա-
տանքի ընթացքում կարող են ծագել շատ հար-
ցեր, վորոնց միատեսակ լուծումը կարևոր է
բոլոր գյուղդատարանների համար:

Որոնքը գերագույն դատարանի վրա պար-
տականութուն է դնում հրահանգել գյուղդա-
տարանների գործունեյությունը: Իհարկե այդ
հրահանգները Գերագույն դատարանը տալիս է
ժողդատարանների միջոցով, վորոնք իրենց նըս-
տաշրջանների ժամանակ գյուղերում կծանոթա-
նան գյուղդատարանի գործունեյության հետ և,
դեկավարվելով Գերագույն դատարանի ցուցում-
ներով, տեղն ու տեղը կկարգավորեն մի շարք

հարցեր, վորոնք վերաբերում են գյուղդատարանների գործունեությունը: Այդպիսով ժողդատարանների և գյուղդատարանների միջև ստեղծվող կենդանի կապը մեծ նշանակություն կունենա դատարանները լայն մասսաներին մոտեցնելու տեսակետից:

43. Այս կանոնադրության հրատարակմամբ վերացվում են ՀՍԽՀ կենտրոնական 1927 թ. սեպտեմբերի 18-ի «Գյուղխորհուրդներին առընթեր դատական սեկցիաներ հիմնելու մասին» վորոշումը (Որ. յեվ Կարգ. ժող. 1927 թ. № 14, հոդ. 94), ինչպես նայեվ ՀՍԽՀ Արդժողկոմատի 1927 թ. հոկտեմբերի 1-ի «Կենտրոնական գյուղխորհուրդներին առընթեր դատական սեկցիաներ հիմնելու վերաբերյալ վորոշումը կիրարկելու մասին» հրահանգը (Որ. յեվ Կարգ. ժող. 1927 թ. № 14, հոդ. 95):

Հ. Ս. Խ. Հ.

Քրեական Ձ-----

Քաղաքացիական Ձ-----

Գ Ո Ր Ծ

193 թ.

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

----- դավառի ----- շրջանի -----

----- պլուղական դատարանի 193 թ.

«-----» նիստի

Նախագահ՝

Անդամներ՝ 1)
2)

Քարտուղար՝

Լսվում է գործը ստանալիս մեղադրանքի
հայտի

ՀՍՎԵՑ

1. Տուժողի
հայտերի բացատրությունը

(Ստորագրություն)

2. Մեղադրյալի
Պատասխանողի բացատրությունը

(Ստորագրություն)

(Տես մյուս էջը)

ՎԿԱՆԵՐԻ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔԸ

ա)

(Ստորագրութիւնն)

բ)

(Ստորագրութիւնն)

գ)

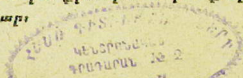
(Ստորագրութիւնն)

ՎՈՐՈՇՈՒՄ

Նախագահ՝

Անդամներ՝

ՄԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Այս արձանագրութեան ձևը
գործադրվում է թե քրեական և թե քաղաքացիական
գործերի համար:

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0038724

(159)

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ. Մաս. (2 1/2 մամուլ)

А 3328

А. Хандамрян

СЕЛЬСКИЕ СУДЫ

Популярное пособие для сельских судов

Госиздат ССР Армении
Эривань—1930